

VEUS POÈTIQUES

Presentació de l'acte

Dins del marc de la Primavera Literària "Amb els 5 sentits" organitzada per l'Ajuntament de Tarragona, L'APELLCC: Associació de Professionals i Estudiosos en Llengua i Literatura Catalanes us ofereix aquest recital poètic. Una trobada poètica on farem un recorregut líric per algunes de les veus més significants de la nostra literatura: farem un tast poètic des de la lírica permanent d'Ausiàs March en ple segle XV, fins a l'època fosca de la Decadència amb autors com Francesc Vicenç Garcia i Francesc Fontanella. I del resorgiment de la nostra història, la Renaixença, amb un dels seus fruits més insigne: Jacint Verdaguer, a la transformació de la cultura catalana en una cultura nacional moderna: l'entrada a l'època del modernisme, i l'arribada del segle XX i els noucentistes i els avantguardistes: escoltarem poemes de Joan Alcover, Joan Maragall, Clementina Arderiu, Josep Carner, Joaquim Folguera i J.V. Foix. Per tancar l'acte, dos poetes: Marià Manent i Miquel Bauçà. Dos petits homenatges a aquests dos grans escriptors mancats del reconeixement que mereixen els grans.

➤ 1a entrada

Ausiàs March: Al segle XV, per damunt d'influències o, si es vol, de plagis, hi ha Ausiàs March. Al llarg de tota la seva obra, una cosa que el separa fonamentalment de trobadors provençals i de poetes italians, és la seva actitud davant la dona. La dama dels trobadors és la domna, la senyora a qui el poeta ret un vassallatge feudal. A Itàlia, els Dante i Petrarca mitjançant la dona "angelicata" exalten a aquella que mereix ser amada no per la noblesa de la sang, sinó per la noblesa del cor. En aquest camí ascendent, era impossible d'arribar més amunt. I Ausiàs March no ho pretengué. Ell, el que féu, és considerar la dama simplement com a dona: amb virtuts i vicis, amb fermesa i amb feblesa, un ésser capaç de pecar i de fer pecar el poeta.

Preludi Musical.

Recitació d'Ausiàs March: Adam Manyé

- *Si com lo taur se'n va fuit pel desert*
- *Veles e vents*

➤ 2a entrada

Francesc Vicenç Garcia i Francesc Fontanella: La literatura catalana del segle XVII no basa la seva continuïtat enllaçant amb la tradició del segle anterior – subsidiària, al seu torn, de la medieval –, sinó que esdevé literàriament i estilística tributària del barroc castellà. Hi trobem els temes que configuren el moviment hispànic, expressió de la Contrareforma: la dualitat entre la fugacitat del plaer i la voluntat ascètica, el sentiment de la mort i del desengany de la vida, l'obsessió per la predestinació, l'escepticisme i l'estoïcisme, la caricatura tràgicoburlesca de l'existència i el pessimisme polític.

Francesc Vicenç Garcia, més conegut com el Rector de Vallfogona, és la figura més representativa de tot el XVII català. La seva producció poètica oscil·la entre dos pols: els poemes de caire amorós, en els quals hi manifesta una lírica depurada, plena d'agorades metàfores i exhibint una retòrica molt treballada; i els poemes de caire escatològic que, amb tot, són els que li han proporcionat la seva inesgotable fama.

L'altra gran figura és Francesc Fontanella, que conscient de la progressiva castellanització de la parla literària, lluitarà per refer-la, tant en els seus poemes amorosos i religiosos, com en les seves obres teatrals, d'entre les quals cal destacar *Lo Desengany*, la millor peça dramàtica de tot el XVII.

Preludi Musical

Recitació de Francesc Vicenç Gracia i Francesc Fontanella: Jesús Figueras

- Poemes Rector de Vallfogona
- Fragment *Lo Desengany* de Francesc Fontanella

➤ 3a entrada

Jacint Verdaguer: Després de tres segles de feble activitat literària, el moviment de la Renaixença és presenta com a restaurador de la llengua, de la literatura i de la cultura catalana, en forma de presa de consciència col·lectiva, i que es produí al nostre país paral·lelament amb l'inici del Romanticisme. Però el fenomen de la Renaixença no es va acabar amb la crisi històrica del Romanticisme; el redreçament iniciat amb la Renaixença no es va estroncar.

Des dels simbòlics versos de Bonaventura Carles Aribau en la seva *Oda a la Pàtria*:

*Plau-me encara parlar la llengua d'aquells savis,
Que ompliren l'univers de llurs costums e lleis,
La llengua d'aquells forts que acataren los reis,
Defengueren llurs drets, venjaren llurs agravis.*

...engeguem l'evocació de la pàtria, i l'enyorança i l'evocació de la llengua.

*Anys més tard, al mig de venerables figures de nostre renaixement,
se plantava l'arbre beneït de Déu de la institució dels Jocs Florals...
l'infant hermós, bressat en un vell escut de nostres comtes, creixia
cada jorn més ufanós, i de l'arpa que els trobadors li donaren per
joguina, com la mel d'un rusc, vessaven les cançons per elles
mateixes, i cada mes de maig reverdia més ufana en son front la
corona gentil de roses i englantines.*

Era en Jacint Verdaguer i Santaló, home, poeta, romàntic... però abans que tot poeta i d'entre els seus grans temes: amor, pàtria, fe; percebem l'alè d'una profunda fe cristiana. *Sum vermis* és un text colpidor i dramàtic, que ens posa de manifest la situació personal del poeta en els moments en què ja no pot confiar en molts dels qui abans l'havien lloat.

Preludi Musical

Recitació de Jacint Verdaguer: Adam Manyé

- Sum vermis

➤ 4a entrada

Modernisme i Noucentisme: Cap a finals del segle XIX es comencen a donar en diversos països d'Europa i als Estats Units, una sèrie d'actituds culturals amb una clara intenció modernitzadora. Aquest nou procés de canvis rebrà diversos noms segons el lloc on sorgeix, Modernisme a Catalunya, Art Nouveau a França, Modern Style a Anglaterra o Jugendstil a Alemanya.

La característica fonamental de l'expressió poètica durant el modernisme és la diversitat d'estètiques que dominaren alternativament les dues dècades a cavall del canvi de segle. A voltes, aquestes estètiques visqueren harmònicament (simbolisme i prerafaelisme); d'altres, s'enfrontaren i polemitzaren (espontaneisme-vitalisme i parnassianisme), i algunes, com el parnassianisme i el classicisme, evolucionaren fins a connectar, cap al 1910, amb el nou ordre noucentista.

A nivell ideològic, el Noucentisme representa la imposició de la raó, la precisió, la serenitat, l'ordre i la claredat. Manifesten una preponderància de la línia respecte al color i defensen la sobrietat expressiva. És una reacció en contra del liberalisme, el romanticisme, el naturalisme, el positivisme i el laïcisme. S'oposa a aquests moviments amb una exigència intervencionista en els afers públics, un renovat espiritualisme, i una major importància de la voluntat en contra de la dada més empírica. Dins el context català, abraça amb tant d'entusiasme les propostes provinents de l'anomenada escola mallorquina ([Costa i Llobera](#), [Joan Alcover](#)) com rebutja amb vehemència les originades al recer de la [poètica maragalliana](#). Valora més la intel·ligència que la sensibilitat. El Noucentisme coincideix més amb les doctrines més mediterraneistes que s'estan donant a França en aquell moment. Doctrines originades

en primer lloc per l'*école romane* i després per les aportacions de Cézanne i la retòrica classicista de l'*esprit nouveau*.

Preludi Musical

Recitació poetes dels dos períodes: Montserrat Corretger

- *L'ermità del capità*, Joan alcover
- *En la mort d'un jove*, Joan Maragall
- *Ara*, Clementina Arderiu
- *La fi de l'esquirol*, Josep Carner
- *Cançó de flabiol*, Josep carner
- *Oració de la paraula...*, Joaquim Folguera
- *La veïna*, J. V. Foix

➤ 5a entrada

Marià Manent: els versos de Manent retenen, encara, el tebi batec d'un anhel o d'una nostàlgia que semblen sincerament "vius". L'amor, el bosc, una fauna amistosa, el temps que no torna, i l'altre temps, el de les estacions -primaveres subtils, tardors fugisseres-, són la seva "matèria". I tornem a pensar en el més delicat del romanticisme anglosaxó.

És aquesta la gran lliçó que Manent va saber aprendre dels poetes simbolistes: va construir una poesia, feta de visió, en què els jocs musicals hi tenen una importància cabdal, per a la qual és molt més important allò que és insinuat que no pas el que s'hi diu. Així, Manent ha bastit una obra poètica molt sintètica, aparentment molt breu, però que resta perfectament complementada...

Preludi Musical

Recitació de Marià Manent: Fina Anglès

- A mitjan setembre
- Tardor a Viladrau

- Tot és com una dansa
- A la meva filla quan tenia un any, en temps de guerra
- Prou sé...

➤ **6a entrada**

Miquel Bauçà: Em diuen que Miquel Bauçà ha mort. No m'ho crec. És una de les seves desaparicions sobtades i inexplicables...". Això és el que pensaran els seguidors del mite Bauçà.

Quan sentia explicar anècdotes de Miquel Bauçà, i n'hi ha moltes, sempre m'havia semblat que era com riure's d'un geperut. Era, i és, únicament una qüestió de mal gust. Però una àmplia progressia local estava encantada de tenir, també, el seu poeta maleït.

La seva poesia, personal, potent, amb una mirada certament particular sobre el món, oscil·lava entre la temptació de la prosa i les fórmules epigramàtiques que sempre li havien fet gràcia. Fulgorant, sorprenent, inesperat, finalment fugaç. Així era Miquel Bauçà. Un altre amic que ens deixa. I se'n va tal com va viure, com un estrany a tot, inclòs ell mateix.

De Jordi Coca.

Preludi Musical

Recitació de Miquel Bauçà: Josep M. Pujol?

□

Epíleg

Som al final d'aquest viatge poètic per la història de la nostra literatura. Han estat unes pinzellades, ni molt menys hem acabat el quadre. L'interès per la poesia ens ha dut aquest vespre a gaudir d'una de les arts més belles i a la vegada més minoritària. Però no

ens voldríem acomiadar sense donar-nos un alè d'optimisme posant-nos en boca nostra unes reflexions sobre la poesia fetes per en Miquel Martí i Pol i dites en la lliçó inaugural del curs acadèmic 1998-1999 de la Universitat Autònoma de Barcelona:

El mot crisi associat a la poesia sol ser moneda corrent, al costat d'altres que tendeixen a situar-la en un àmbit ideal i irreal, com si fos un cadàver meravellós que cal conservar incorrupte no sé sap ben bé per què. A mi em sembla que quan es parla de crisi, en aquest cas almenys, cal entendre que del que de debò s'està parlant és d'un procés natural de desenvolupament o, potser més exactament encara, de creixença, atès que la pervivència estricta de la poesia està garantida per la pervivència de la humanitat. [...]

De fet, mentre hi hagi persones hi haurà poesia, perquè, poca o molta, hi haurà sensibilitat i aquesta sensibilitat es manifestarà en expressions convencionalment enteses com a poesia, sigui amb el suport dels llibres, sigui amb d'altres de més sofisticats. En Joan Brossa també expressava una convicció semblant dient: "sempre hi haurà poesia perquè és una necessitat que té l'home." Una necessitat, dic jo, que només se satisfà amb la pràctica o amb el consum d'allò mateix que l'engendra, que no admet substitutius i que és l'última de les arts pobres, com em va dir en Pere Quart ja fa una pila d'anys, una art que es pot practicar només amb un paper i un llapis i que no genera beneficis, la qual cosa, si se sap llegir d'una manera positiva, la fa més lliure i més independent.

Bona nit!

Bibliografia:

- March: Literatura Catalana. Dels inicis als nostres dies. El Punt. Edhasa. Barcelona, 1979.
- F.V. Garcia i F. Fontanella: Literatura Catalana. Dels inicis als nostres dies. El Punt. Edhasa. Barcelona, 1979.
- Modernisme i Noucentisme:

<http://www.tvcatalunya.com/elmeuavi/dors/tablasaber.htm>

Llorenç Soldevila:

<http://www.uoc.edu/lletra/generes/poesiamodernista/index.html>

- Marià Manent:

Joan Fuster, *Literatura catalana contemporània*. Barcelona: Ed. Curial, 1972, p. 211-213

Enric Bou, ""Entre l'alba i el vent": la poètica de Marià Manent" dins de *Poesia i sistema. La revolució simbolista a Catalunya*. Barcelona: Ed. Empúries, 1989, p. 139 i 153-154

- Miquel Bauçà: Jordi Coca (<http://bloc.balearweb.net/post/86/2889>)
- Epíleg: Miquel Martí i Pol. *¿Què és poesia?* Empúries, 2003.